
Секція 1

ПРАВА ЛЮДИНИ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

В.С. Івахнов

*Сумська філія Відкритого міжнародного університету
розвитку людини "Україна"*

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Формування уявлень і понять про права людини розпочалося з найдавніших часів людської історії, з витоків людської Цивілізації. Серед перших письмових свідчень цього тривалого процесу можна назвати, зокрема, давньоєврейські священні книги Танах (грецькою вони мали назву “Біблія”).

Згодом, у VI-V ст. до н. е. ідеї рівності усіх людей обстоювалися давньогрецькими філософами-софістами (Лікофрон, Антифон, Алкідам). Вони доводили, що всі люди від народження мають однакові, зумовлені природою права, оскільки створені Космосом і над усіма “рівно тяжіє доля” (Сенека, наприклад, вважав, що всі люди є співтоваришами як раби долі). Аналогічні ідеї з’явилися і на Сході.

Фундаментальний внесок у поширення уявлень, із яких згодом формувалася концепція прав людини, зробило християнство. Розвинувши та збагативши ідеї свого “першоджерела” – тієї Біблії, яка відтепер дістала назву “Старий Завіт”, християнська релігія сформулювала у “Новому Завіті” чимало гуманістичних принципів і нормативів загальнолюдського характеру.

Перше закріплення у законодавстві низки ідей щодо прав людини пов’язується з англійською **Великою хартією вольностей (Magna Charta Libertatum)**, яку підписав у 1215 р. в Англії король Іоан Безземельний внаслідок угоди між ним і повсталими проти нього англійськими баронами.

Хартія справила значний вплив на розвиток ідеї прав людини не тільки у Великій Британії, а й у світовій правовій думці в цілому. Цей розвиток знаходить вияв у “**Петиції про права**” (Англія, 1628 р.).

У 1689 р., після так званої “Славної революції”, в Англії було прийнято “**Білль про права**” – акт, який став юридичною основою конституційної парламентської монархії у Великій Британії і в якому

закладено основи демократичного парламентаризму, зокрема положення про вільні вибори членів парламенту, їх недоторканність.

У XVII-XVIII ст. у працях видатних мислителів лібералізму й просвітництва – Т. Гоббса, Дж. Локка, Ш.-Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта, Т. Джефферсона, Дж.-Ст. Мілля, І. Бентама – було закладено основи сучасного розуміння прав людини (прав на життя, свободу, власність тощо) як священних імперативів і норм взаємовідносин особи та влади, були висунуті концепції виникнення держави із вільної угоди людей, ідеї про те, що держава спирається на природні закони.

У 1679 р. в Англії було прийнято відомий Habeas Corpus Act.

Уперше ліберальна концепція прав людини дістала систематизований юридичний вираз у 1776 р. у Вірджинській декларації (Декларації прав американського штату Вірджинія), яку було покладено в основу прийнятої тоді ж Конституції США.

Ще у 1710 р. у “Пактах і конституціях законів та вольностей Війська Запорозького” декларувались ідеї піднесення природних прав, верховенства права і рівності перед законом і судом.

Соціально-економічні права вперше дістали міжнародне закріплення, зокрема, у численних конвенціях Міжнародної Організації Праці (МОП), заснованої у 1919 р. Ці права можуть бути забезпечені передовсім за допомогою державних механізмів влади. Було покладено край досі традиційній точці зору на те, що держави самі вирішують, як їм ставитися до своїх громадян: права людини було віднесено до сфери (предмета) міжнародного права.

4 листопада 1950 р. була прийнята Конвенція про захист прав людини і основних свобод (Європейська конвенція з прав людини).

Література

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
2. Конвенція про захист прав людини та основних свобод // Голос України, 10 січня 2001 р., № 3 (2503). – С. 6-8.
3. Конституція України: Офіц. текст: Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина: Навч. посібник / Авт.-упоряд. М.І. Хавронюк. – К., 1999. – С. 456-457.
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.
5. Шемшученко Ю.С. Контрольний механізм забезпечення прав людини в Україні // Академічна юридична думка / Укладачі: І.Б.Усенко, Т.І. Бондарук; За заг. ред. Ю.С.Шемшученка. – К.: Ін Юре, 1998. – 409 с.
6. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. В 4-х т. Т. 3 / Отв. ред. Б.А.Страшун. – М., 1997. – 338 с.

Івахнов, В.С. Джерела формування міжнародних стандартів прав і свобод людини і громадянина: історичний аспект [Текст] / В.С. Івахнов // Права людини як критерій морального виміру політики і державної влади : зб. тез доповідей за матеріалами міжвузівських студентських наукових читань, присвячених 57-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (8 грудня 2005 року). – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 7 – 8.